

ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะจำเป็นค้ำขัน

ทวิ นุ้ยผอม*

มะรอนิง สาแลมิง**

Reviewed by: Associate Prof. Dr. Salmi Edawati Yaacob

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยการรับประทานอาหารฮะรอมในภาวะจำเป็นค้ำขัน แนวคิดประเด็นปัญหาและทางออก โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าภาวะจำเป็นค้ำขันในบริบทของอาหารคือสภาพความจำเป็นค้ำขันที่หากไม่รับประทานอาหารฮะรอมแล้วจะเกิดความเสียหายต่อสุขภาพ ร่างกายหรือถึงแก่ชีวิตได้ บัญญัติอิสลามครอบคลุมภาวะจำเป็นค้ำขันทุกบริบท การรับประทานอาหารฮะรอมในภาวะจำเป็นค้ำขันเป็นสิ่งวาญิบ อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะจำเป็นค้ำขันเนื่องจากขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางต่อเนื่องรับประทานอาหารจนอิ่มได้ ส่วนภาวะจำเป็นค้ำขันเนื่องจากขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้รับประทานอาหารฮะรอมปริมาณที่พอประทังชีวิต โดยไม่รับประทานอาหารฮะรอมเกินความอิ่มทั้งสองกรณี อาหารทุกชนิดที่สามารถประทังชีวิตในภาวะจำเป็นค้ำขันเป็นที่อนุญาตให้รับประทานยกเว้นเนื้อมนุษย์ ทั้งนี้เหตุผลโดยรวมของการอนุญาตให้รับประทานอาหารฮะรอมในภาวะจำเป็นค้ำขันคือ เพื่อขจัดอันตรายที่จะเกิดขึ้น

คำสำคัญ: กฎหมายอิสลาม, อาหารฮะลาล, ภาวะค้ำขัน

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** ดร. (หลักกฎหมายอิสลาม) ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Research

Comparative Study of Islamic Law on Food during Critical Time

Tawee Nuoporm*

Maroning Salaming**

Abstract

The objective of this study is to compare the Islamic law on consuming forbidden (*haram*) food in critical time. Qualitative was used to develop a conceptual framework, issues and solutions. Data were collected from relevant documents and descriptive analysis was employed.

The findings in this study showed that critical time, in the context of the diet, are the time in which abstaining from consuming forbidden food will harm one's health or body or cause death. The provisions of Islamic law on this issue cover all critical time and the law provides that

---

* Doctorate Student, Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus

** Asst.Prof.Ph.D. (Principles of Jurisprudence) Lecturer, Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus

consuming *haram* food in a critical time is compulsory. Islamic Law allows those who suffer from a long-term and wide spread critical time due to lack of food to continue consuming *haram* food until full enjoyment.

In the event of a critical time due to lack of food which is not wide spread and continuous, one is allowed to consume a sufficient amount of *haram* food to sustain life. In both cases, all kinds of food, except human flesh, are allowed. The rationale behind allowing the consumption of *haram* food in Islamic Law is to eliminate any possible harmfulness.

Keywords: Islamic Law, Halal Food, Critical Time

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะมีชีวิตอยู่อย่างปกติได้หากปราศจากอาหาร อาหารจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับอาหารในฐานะที่อาหารเป็นสื่อ สาเหตุของการเจริญเติบโต การดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสิ่งอื่นๆ เพราะอิสลามถือว่าอาหารและเครื่องดื่มเป็นสาเหตุหนึ่งของการรักษาไว้ซึ่งสองใน

ห้าของสิ่งที่จำเป็นในอิสลามอันประกอบด้วย 1) รักษาชีวิต 2) รักษาสมอง สติปัญญา 3) รักษาเกียรติยศ ชื่อเสียง 4) รักษาทรัพย์สิน 5) รักษาศาสนา (Al-Turiyfiy, 1992:3-4)

อัลลอฮ์ ﷻ

ได้บัญญัติให้มนุษย์บริโภคอาหารอันหมายรวมถึงการกินและการดื่มในโอองการอัล กุรอาน

เป็นบัญญัติที่มีทั้งลักษณะคำสั่งตรงและคำสั่งอ้อมไว้จำนวนหลายโอองการด้วยกัน เช่นที่พระองค์กล่าวว่า

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ

إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴾ (البقرة: 168)

ความว่า “มนุษย์เอ๋ย! จงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดีๆ จากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน และจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน (มารร้าย)

แท้จริงมันคือศัตรูที่ซัดแฉ่งของพวกเขา” (อัล-บะเกาะเราะฮ์, 2 : 168)

ท่านนบี ﷺ

ได้ย้ำถึงความสำคัญของการบริโภคอาหารฮะลาและโทษทัณฑ์ของการบริโภคสิ่ง ฮะรอม ท่านกล่าวว่า

((يا كعب بن عجرة إنه لا يربو لحم نبت من سحت إلا كانت النار أولى به))

ความว่า “ โอ้กะอับ บุตรของอุจฎฏีเราะฮ์ แท้จริงเนื้อที่ออกจากสิ่งผิดบทบัญญัตินั้น เหมาะสมกับไฟนรกเป็นที่สุด ”(บันทึกโดยอัครมิเชี่ย, ฮะดีษเลขที่: 614)

ตามนัยยะของอายะฮ์และฮะดีษข้างต้นบ่งชี้ว่าอาหารที่อนุญาตให้มุสลิมรับประทานนั้นต้องมีคุณสมบัติที่ฮะลาและดี ส่วนการบริโภคสิ่งที่ไม่มิลักษณะของความเป็นฮะลาและดีจึงเป็นสิ่งที่ต้องห้ามบริโภคตามบทบัญญัติอิสลาม

สำนักกฎหมายอิสลามทั้งสี่

มีทัศนะที่สอดคล้องต้องกันว่าอาหารที่อนุญาตให้มุสลิมรับประทานต้องมีคุณลักษณะที่ฮะลาและดีโดยสังเคราะห์ได้จากตำรากฎหมายอิสลามของสำนักกฎหมายอิสลามทั้งสี่ที่ระบุถึงความจำเป็นของคุณสมบัติที่ฮะลาและดีไว้ในลำดับต้นๆของบ

ทที่ว่าด้วยอาหารและเครื่องดื่มหรือบทที่เกี่ยวข้อง (AL-kasaniy, 2000:66; Malik, 2003:701; AL-sharbiniy, 1997:398; AL-Maqdisiy, 1990:316)

เงื่อนไขความเป็นฮาลาลและดีของอาหารที่อนุญาตให้มุสลิมบริโภคดังกล่าว เป็นเงื่อนไขการอนุญาตให้บริโภคบนพื้นฐานสภาพหรือสถานการณ์ปกติของมนุษย์

ในขณะที่บางครั้งอาจเกิดเหตุการณ์หรือมนุษย์ตกอยู่ในสภาพจำเป็นคับขันชั้นออกฤกษ์จนไม่มีหรือไม่สามารถบริโภคอาหารที่ฮาลาลและดีได้ บัญญัติอิสลาม ซึ่งเป็นบัญญัติที่สมบูรณ์ครอบคลุม เหมาะสมสอดคล้องกับการดำรงชีวิตทุกสภาพการณ์

ดังนั้นจะพบว่าในตำรากฎหมายอิสลาม ก็จะมีบทบัญญัติว่าด้วยสภาพความจำเป็นคับขันชั้นออกฤกษ์ ซึ่งนักกฎหมายอิสลามใช้คำว่า “อฎฎอรูเราะฮ์” (الضرورة) หรือ “อัลอิฎฎิรอร” (الاضطرار) ซึ่งบทบัญญัติว่าด้วยอาหารเป็นบทบัญญัติที่ถูกอธิบายไว้มากที่สุดในสภาพความจำเป็นคับขัน อันเป็นประเด็นปัญหาที่การวิจัยนี้จะทำการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย แหล่งข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมสืบค้น และศึกษาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ 3 ประเภทหลักคือ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) และแหล่งข้อมูลตติยภูมิ (Tertiary Sources)

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิดังนี้

1) คัมภีร์อัลกุรอานและหนังสือหะดีษต่างๆ

2) หนังสือตำรา หรือ

เอกสารพิภษที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการบริโภคสิ่งฮะรอมนในภาวะจำเป็นคับขันโดยตรง

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งจะหมายถึงหนังสือตำรา หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยทางอ้อมกับประเด็นปัญหา

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ มีเป้าหมายเพื่อใช้ในการอธิบายศัพท์ภาษาอาหรับและภาษาไทย ชื่อสถานที่ เมือง ประเทศ ชีวประวัตินักวิชาการสำคัญๆ ที่ปรากฏในการวิจัยนี้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธี แนวทางและหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

ก. รวบรวม หนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา สาระบายละเอียด รวมถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ข. ตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุม สมบูรณ์ ของแต่ละทัศนะ เนื้อหา หลักฐาน การโต้แย้ง

ค. ชี้แจงที่มาของอายะฮ์อัลกุรอานที่ปรากฏในการวิจัยนี้

ง. ชี้แจงที่มาของบรรดาหะดีษที่ปรากฏในการวิจัยนี้

จ

ชี้แจงชื่อจริงและชีวประวัติพอสังเขปของปราชญ์อิสลามที่มีชื่อปรากฏในการวิจัยนี้

ฉ. อธิบายชื่อสถานที่ เมืองหรือประเทศที่ปรากฏในการวิจัยนี้

ช. อธิบายชื่อกลุ่ม นิกาย ลัทธิหรือ สำนัก ที่ปรากฏในการวิจัยนี้

ซ

การปริวรรตอักษรใช้หลักการปริวรรตอักษรของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พ.ศ. 2558 ฉบับปรับปรุง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารโดยยึดวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลามเปรีย บ เทีย บ (ق ا ع د ة الب ح ث الف ق ه ي ا لإ س ل ا م ي الم ق ا ر ن) เป็นหลัก เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างทัศนะของสำนักทั้งสี่ ซึ่งเป็นสำนักหลักของกฎหมายอิสลามที่นิยมถือตามกันในสังคมมุสลิม ดังนั้นในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทัศนะ หลักฐาน การโต้แย้ง อ้างอิงของแต่ละประเด็นปัญหาผู้วิจัยจึงใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

- ก. หลักอศุลฟีกฮฺ (หลักกฎหมายอิสลาม)
- ข. หลักเกาะวาอิดฟีกฮฺยะฮฺ (กฎฟีกฮฺ)
- ค. หลักการหะดีษ ผู้วิจัยจะยึดหะดีษที่ศอหฺี้หฺ (ถูกต้อง) และหะดีษหะสัน (ดี) ในการให้น้ำหนักเปรียบเทียบระหว่างทัศนะต่างๆ
- ง. ทัศนะของอุละมาอ (ปราชญ์) สำหรับทัศนะของอุละมาอที่มีความเห็นตรงกันหรือ มีเพียงทัศนะเดียว ผู้วิจัยจะถือว่าเป็นทัศนะที่ถูกต้อง ส่วนทัศนะอุละมาอที่มีความเห็นต่างกัน ผู้วิจัยจะให้น้ำหนักถือตาม (ตฺรฎูฮฺ) ทัศนะที่มีหลักฐานถูกต้องสอดคล้องและยังประโยชน์ ชัดเจนมากที่สุด

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผล

สรุปผลการวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะจำเป็น คับขันได้ดังนี้

1.

ภาวะจำเป็นคับขันตามความหมายด้านภาษาในภาษาอาหรับมาจากคำว่า “อฎฎอรุเราะฮฺ” (الضرورة) หรือ “อัลอิฎฎอรอร” (الاضطرار) หมายถึง ความจำเป็นความต้องการ (Ibn Manzur, 1997: 8/46; Al-Fayruz Abadiy, 1978:187) ส่วนความหมายด้านศัพท์ทางวิชาการหรือด้านศาสนบัญญัติ หมายถึงสภาพความจำเป็นคับขันขั้นวิกฤตที่หากไม่กระทำการสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้ (Al-Dusugiy, 1994:2/136; Al-Rafiaiy, 1997:12/158; IbnMuflih, 2000:9/205) สำหรับภาวะความจำเป็นคับขันในบริบทของอาหารคือ สภาพความจำเป็นคับขันขั้นวิกฤตที่หากไม่บริโภคอาหารสะสมแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้ (Al-Hamawiy, 1871:1/119; Al-Suyuti, 1959: 85)

2. การบริโภคอาหารสะสมในภาวะจำเป็นคับขันเป็นทือนุญาต อัลลอฮฺตรัสว่า

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (البقرة:173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมิใช่ผู้เสาะแสวงหา และมิใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร้ ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ (อัล-บะเกาะเราะฮฺ, 2: 173)

มีอัสนนะฮ์เล่าโดยอบูวาเก็ดอัลลัยษีย

((عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ , قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ , إِنَّا بِأَرْضٍ نُصِيبُهَا بِهَا مَخْمَصَةٌ , فَمَا يَحِلُّ لَنَا مِنَ الْمَيْتَةِ ؟ قَالَ : إِذَا لَمْ تَصْطَبِحُوا , وَلَمْ تَغْتَبِفُوا , وَلَمْ تَحْتَفِنُوا بَقْلًا , فَشَأْنُكُمْ بِهَا ,

ความว่า “จากอบูวาเก็ดอัลลัยษีย ท่านกล่าวว่า : โอ้ท่านเราะสูล ณที่หนึ่ง เราประสบกับความอดอยากหิวโหยอย่างหนัก ไม่มีอาหารที่จะบริโภคเลย ไม่ทราบว่าเราสามารถบริโภคสัตว์ที่ตายเองได้หรือไม่ ? ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า : หากไม่มีเครื่องดื่ม ไม่มีอาหารแม้กระทั่งอินทผลัม หรือ เมล็ดพืชพันธุ์ ก็อนุญาตให้กินสัตว์ที่ตายเองดังกล่าวได้” (บันทึกโดยอะฮมัด, สะดิษเลขที่: 21391; อัลบัยฮะกี, สะดิษเลขที่: 19298; และอัลฮากิม, สะดิษเลขที่: 7238)

3.

นักฟิคว์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการบริโภคอาหารฮะรอมในภาวะจำเป็นคับขันเพื่อประทังชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นหากละการบริโภคสิ่งดังกล่าวแล้วเป็นเหตุให้เสียชีวิตถือว่าเป็นความผิดเสมือนว่าเจตนาฆ่าตัวเอง อัลลอฮ์ตรัสว่า

{ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ } (البقرة: 195)

ความว่า “ และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของ อัลลอฮ์ ﷻ และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริง อัลลอฮ์ ﷻ นั้น ทรงรักผู้กระทำดีทั้งหลาย ” (อัล-บะเกาะเราะฮฺ, 2 : 195)

การไม่รับประทานสิ่งฮะรอมซึ่งเป็นสิ่งฮะลาลในภาวะจำเป็นคับขันจนกระทั่งเสียชีวิต ถือว่าเป็นการโยนตัวเองสู่ความพินาศอย่างหนึ่ง

ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามโดยบัญญัติอิสลาม

ดังนั้นการรับประทานสิ่งฮะรอมในภาวะจำเป็นค้ำขันจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องถือปฏิบัติ (AL-Maqdisiy, 1995: 11/74)

4.

มัชฮับฟิกฮ์ทั้งสี่มีความเห็นใกล้เคียงกันเกี่ยวกับขอบเขตของภาวะจำเป็นค้ำขันที่อนุญาตให้รับประทานอาหารฮะรอมเพื่อประทังชีวิต ลักษณะขอบเขตดังกล่าวคือภาวะที่หากไม่รับประทานสิ่งใดแล้วเขาจะเสียชีวิตหรือเกือบเสียชีวิต

หรือกลัวว่าจะสูญเสียชีวิต หรือจะตกขบวนเดินทางจนเกิดความเสียหาย ทั้งนี้การอนุญาตให้รับประทานสิ่งฮะรอมในภาวะดังกล่าวไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความมั่นใจอย่างแน่นอนว่าจะเกิดภัยพิบัติ

เพราะมนุษย์ไม่สามารถหยั่งรู้สิ่งเร้นลับในอนาคตได้

และไม่จำเป็นต้องอดอาหารจนถึงเวลาใกล้ตายหรือถึงเวลาตายแล้วจึงจะรับประทาน เพราะการรับประทานอาหารในเวลาดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์อันใดอีกเลย

ปริมาณอาหารฮะรอมที่อนุญาตให้รับประทานในภาวะจำเป็นค้ำขัน เนื่องจากความหิวโหยขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้ผู้ที่ประสพภาวะดังกล่าวรับประทานอาหารฮะรอมจนอิ่มได้ ส่วนในสภาพภาวะจำเป็นค้ำขัน

เนื่องจากความหิวโหยขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง

อนุญาตให้รับประทานสิ่งฮะรอมในปริมาณที่พอประทังชีวิตและไม่อนุญาตให้รับประทานเกินความอิ่ม โดยการรับประทานอาหารฮะรอมในภาวะดังกล่าวจนอิ่ม ปราชญ์ฟิกฮ์มีความเห็นออกเป็นสองทัศนะ ทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าคือ ทัศนะที่เห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะจำเป็นค้ำขันดังกล่าวรับประทานสิ่งฮะรอมในปริมาณที่พอประทังชีวิตได้เท่านั้น

และไม่อนุญาตให้รับประทานจนอิ่มเนื่องจากเมื่อผู้ที่ประสพภาวะจำเป็นค้ำขันดังกล่าวรับประทานสิ่งฮะรอมจนสามารถประทังชีวิตได้แล้วก็ไม่ถือว่าเขาเป็นผู้ที่มีความจำเป็นค้ำขันอีกต่อไป (Ibn Abidin, 1979: 6/338; Al-Maqdisiy, 1985:3/552)

5.

งานเขียนส่วนใหญ่ของนักฟิกฮ์เกี่ยวกับลำดับการรับประทานอาหารฮะรอมในกรณีจำเป็นค้ำขันมีการพิจารณาลำดับการรับประทานก่อนหลังระหว่างการรับประทานอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความจำเป็นกับสัตว์ตายเอง โดยทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าคือ

ทัศนะที่เห็นว่าให้รับประทานอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความจำเป็นก่อนสัตว์ที่ตายเอง (Al-Ansariy, 1885:1/573; Al-Maqdisiy, 1995:1/78)

6.

เงื่อนไขการรับประทานสิ่งระดมในภาวะจำเป็นคับขันสรุปได้ดังต่อไปนี้

หนึ่ง ความจำเป็นคับขันเกิดขึ้นจริง ฅ
ปัจจุบันแล้วมิใช่เป็นการคาดการณ์ว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

สอง

มีความจำเป็นคับขันที่จะต้องรับประทานสิ่งระดมเพื่อประทังชีวิต
หรือรักษาอวัยวะอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

สาม

มีความจำเป็นคับขันและเหตุผลที่บทบัญญัติศาสนาอิสลามอนุมัติให้รับประทาน
านสิ่งระดมได้

สี่

ผู้มีความจำเป็นคับขันต้องรับประทานสิ่งระดมจะต้องไม่มีเจตนาละเมิดสิ่งที่
บัญญัติอิสลามห้ามละเมิดอย่างเด็ดขาด

ห้า

อนุญาตให้ผู้ที่มีความจำเป็นต้องรับประทานอาหารระดมรับประทานตามค
วามจำเป็นพอประทังชีวิตได้ตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า

หก

ภาวะจำเป็นคับขันต้องรับประทานอาหารระดมเกิดขึ้นตามวิถีมิใช่เกิดขึ้น
เพราะเจตนาของผู้สร้างสถานการณ์ให้จำเป็นคับขันเพื่อจะรับประทานอาหารระดม (Al-Turiyqiy, 1992:29, 35, 41, 89)

7.

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะจำเป็นคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเม
ิดฝ่าฝืนบทบัญญัติรับประทานสิ่งระดมเพื่อประทังชีวิตได้
และควรที่จะกลับเนื้อกลับตัวก่อนการรับประทานสิ่งระดมในภาวะดังกล่าว (Al-
Qurtubiy, 1997:2/226; Al-Tabariy, 1997:2/91)

8.

เป็นที่อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะจำเป็นคับขันรับประทานสิ่งระดมที่สามารถประทัง
ชีวิตได้ทุกชนิดยกเว้นเหล้าและเนื้อมนุษย์ซึ่งนักฟิกฮ์มีทัศนะที่แตกต่างกันออกเป็น
นสองทัศนะ

เหล่าปราชญ์ฟิกฮ์ทั้งสี่มีข้อสันนิษฐานเห็นว่าอนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อกลืนอาหารหรือ
สิ่งติดคอที่เป็นอันตรายในภาวะจำเป็นคับขันได้

ส่วนการดื่มเหล้าเพื่อดับกระหายหิวโหยในภาวะจำเป็นคับขันที่ไม่มีสิ่งอื่นนอกจาก

หล้า ทศนะที่มีน้ำหนักมากกว่ามีความเห็นว่าเป็นที่อนุญาต เป็นการอนุমানเปรียบเทียบบัญญัติการดื่มเหล้าซึ่งเป็นสิ่งสะอาดในภาวะจำเป็น คับขันกับบัญญัติการรับประทานสิ่งสะอาดอื่นๆ ในภาวะจำเป็นคับขันซึ่งเป็นบัญญัติการอนุญาต

การรับประทานเนื้อมนุษย์มอะอุมที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นสิ่งที่ต้องห้ามอย่างเด็ดขาด ส่วนการรับประทานเนื้อมนุษย์ที่ไม่มอะอุมขณะยังมีชีวิตอยู่ก็เป็นที่ต้องห้ามตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า (Al-Kasaniy, 1982:5/11; Al-Ansariy, n.d.:1/571)

9.

ตามทัศนะของนักฟิกฮ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอนุญาตให้เก็บอาหารสะอาดเป็นเสบียงเพื่อภาวะคับขันได้ (Al-Dardir, n.d.:1/233; Al-Nawawiy, n.d.:9/42)

10.

การอนุญาตให้รับประทานสิ่งสะอาดในภาวะจำเป็นคับขันได้ก็เพื่อเป็นการขจัดภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ที่ประสบภาวะจำเป็นคับขันหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบ การห้ามรับประทานสิ่งสะอาดก่อนที่จะประสบภาวะจำเป็นคับขันเป็นประโยชน์เพื่อรักษาอวัยวะรักษาชีวิตของผู้ที่รับประทานเองเป็นบุคคลแรก เนื่องจากอาหารต้องห้ามโดยรวมเป็นพิษเป็นภัย (Al-Turiyqiy, 1992:25)

อภิปรายผล

1. ภาวะจำเป็นคับขันในอิสลามภาษาอาหรับใช้คำว่า “อฎฎอรุเราะฮ์” (الضرورة) หมายถึง สภาพความจำเป็นคับขันขั้นนอกฤษฎีที่หากไม่กระทำสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือสุขภาพหรือถึงแก่ชีวิตได้

สำหรับนิยามความหมายของภาวะจำเป็นคับขันของปราชญ์ฟิกฮ์สี่มัซฮับมีสำนวนของนิยามความหมายที่ใกล้เคียงกันเช่นอัลญูรญานียปราชญ์ฟิกฮ์สังกัตมัซฮับสะนะฟีย ให้ความหมายภาวะจำเป็นคับขันว่า “การประสบภัยพิบัติที่ไม่สามารถขจัดปัดเป่าได้” (Al-Jurjaniy, 1998: 37) อัลดาดิรปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัตมัซฮับมาลิกีย ให้ความหมายภาวะจำเป็นคับขันว่า “สภาพการที่จะต้องรักษาชีวิตจากความตายหรือภัยพิบัติอันรุนแรง” (Al-Dardir, 1993: 2/183) อัรรอฟีอียปราชญ์มัซฮับซาฟีอียให้ความหมายว่า ภาวะจำเป็นคับขันว่า

“ภาวะการกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย” (Al-Rafaiiy, 1997:12/158) อิบนมุฟลิส ปราชญ์ฟิกฮ์

สังกัดมัซฮับฮัมบะลีให้ความหมายภาวะจำเป็นค้ำขันว่า “สภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตหรือจะเกิดการเจ็บป่วย การตกขบวนจากคณะจนถึงแก่ชีวิต” (Ibn Muflih, 2000: 9/205) มัซฮับสะนะฟีย มัซฮับมาลิกีย และมัซฮับ ชาฟีอีย มีความเห็นว่าการเกิดโรคร้ายต่อร่างกายเกิดพิษภัยรุนแรงหรือเกรงว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจก็ถือว่าเป็นการประสพภาวะค้ำขันแล้ว (Al-Jassas, 1995: 1/159; Al-Dusugiy, 1994: 2/136; Al-Suyutiy, 1959: 85) ส่วนมัซฮับฮัมบะลี มีความเห็นว่ภาวะจำเป็นค้ำขันที่บัพัญญัตินุญาตให้รับประทานสิ่งระอมคือภาวะที่กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตเท่านั้น (Al-Mardawiy, 1997: 10/319) เพียงกลัวว่า จะเกิดโรครภัยพิษภัยร้ายแรง ยังไม่ถึงเกณฑ์ภาวะจำเป็นค้ำขันตามทัศนะของมัซฮับฮัมบะลี แต่จากการศึกษาตัวบทหลักฐานจากอัลกรุอานและชะดิษพบว่า เพียงความกลัวว่าจะเกิดโรคร้ายต่อร่างกาย เกิดพิษภัยร้ายแรงกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างค่อนข้างมั่นใจ ก็ถือว่าเป็นภาวะจำเป็นค้ำขันที่อนุญาตให้รับประทานอาหารระอมได้ เนื่องจากตัวบทอัลกรุอานและชะดิษที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้รับประทานอาหารระอมในภาวะจำเป็นค้ำขันมิได้สื่อความว่ภาวะจำเป็นค้ำขันที่อนุญาตให้รับประทานอาหารระอมได้ต้องเป็นภาวะที่กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตแต่ประการใด

ภาวะจำเป็นค้ำขันที่เกี่ยวข้องกับอาหารอัลฮะมะวียซึ่งเป็นปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับสะนะฟีย ให้ความหมายภาวะจำเป็นค้ำขันที่อนุญาตให้รับประทานอาหารระอมได้ว่า “การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่รับประทานสิ่งระอมแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต” (AL-Hamawiy, 1871:1/119) อัสสุฎฎียปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัดมัซฮับชาฟีอีย ให้ความหมายภาวะจำเป็นค้ำขันดังกล่าวว่า “การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่รับประทานสิ่งระอมแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต” (AL-Suyutiy, 1959:85) การที่ปราชญ์ให้นิยามภาวะจำเป็นค้ำขันว่าด้วยเรื่องอาหารเป็นการเฉพาะสื่อถึงความสำคัญของภาวะจำเป็นค้ำขันเกี่ยวกับอาหารและความครอบคลุมของบัพัญญัตินิตอิสลามทุกบริบททุกสภาพการดำรงชีวิต

2.

การใช้บัพัญญัตินิตอิสลามว่าด้วยการรับประทานอาหารระอมในภาวะจำเป็นค้ำขันเมื่อมุสลิมตกอยู่ในภาวะจำเป็นค้ำขันไม่มีอาหารระอลรับประทานโดยมีเฉพาะอา

หาระรอมที่สามารถประทังชีวิตเขาได้

เขาจำเป็นจะต้องรับประทานหาระรอมดังกล่าวหากละการรับประทานจนเสียห
ายต่อชีวิตเขามีความผิดฐานฆ่าตัวเอง

หรือเขามีสิทธิเลือกที่จะรับประทานหรือไม่รับประทานจนเขาเสียชีวิตก็ได้เพราะกา
รอนุญาตให้รับประทานหาระรอมในภาวะดังกล่าวเป็นเพียงการอนุญาตมิใช่
เป็นสิ่งวาญิบ

สาเหตุความเห็นต่างของปราชญ์ฟิกฮ์เป็นผลจากความเห็นที่ต่างกันในการแปรญ
ตติการอนุญาตให้บริโภคสิ่งระรอมในภาวะจำเป็นค้ำขันว่าการอนุญาตดังกล่าวเป็
นเพียงการไม่ถือความเอาผิดกับผู้ที่รับประทานสิ่งระรอมในภาวะดังกล่าวโดยที่บ
ัญญัติตัวตนของสิ่งนั้นยังคงระรอมอยู่การรับประทานสิ่งระรอมในภาวะดังกล่าวจึง
เป็นเพียงการอนุญาตที่สามารถเลือกปฏิบัติได้

หรือการอนุญาตดังกล่าวเป็นการยกเลิกสุกุ่มบัญญัติความเป็นระรอมของสิ่งนั้นแล้ว
มันก็กลายเป็นสิ่งละลายเช่นอาหารทั่วไปซึ่งจำเป็นที่จะต้องรับประทานเพื่อประทัง
ชีวิตในทุกๆสถานการณ์ ประมวลหลักฐานอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัล-
บะเกาะเราะฮ์ และอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัน-นิซาอ ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ
ห้ามการนำตนเองสู่ความพินาศสู่ความตาย

การไม่รับประทานหาระรอมที่สามารถประทังชีวิตได้ในภาวะจำเป็นค้ำขันถือว
าเป็นการนำตัวเองสู่ความพินาศอย่างหนึ่งจึงอนุมานได้ว่าการอนุญาตให้รับประทาน
สิ่งระรอมเพื่อประทังชีวิตในภาวะจำเป็นค้ำขันเป็นสิ่งวาญิบที่ผู้ถูกบังคับโดยบทบัญญัติ
ต้องปฏิบัติหากละการปฏิบัติถือว่ามีความผิดฐานฝ่าฝืนบทบัญญัติ

จึงสังเคราะห์ได้ว่าการรับประทานสิ่งระรอมเพื่อประทังชีวิตในภาวะจำเป็นค้ำขัน
เป็น “อะซีมะฮ์” (العزيمة) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่จำเป็นต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด
สอดคล้องกับความเห็นของปราชญ์อุศูลอัลฟิกฮ์ บางท่านที่มีความเห็นว่าบางครั้ง
“อรรุคเศาะฮ์” (الرخصة) ข้อผ่อนปรน อาจเป็น “อะซีมะฮ์”
สิ่งที่ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดได้อย่างกรณีการรับประทานอาหารต้องห้ามเพื่อป
ระทังชีวิตในภาวะจำเป็นค้ำขัน (AL-Shangqitiy, 1960:1/100; Amir
Badsha,n.d. :2 / 232)

3.

ตามนิยามและคำอธิบายลักษณะภาวะจำเป็นค้ำขันที่อนุญาตให้รับประทาน
สิ่งระรอมได้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตดังนี้

หนึ่ง

ลักษณะภาวะความกลัวว่าการละรับประทานหาระรอมแล้วจะถึงแก่ชีวิต
มีขั้บทั้งสี่ถือว่าเป็นภาวะจำเป็นค้ำขันที่อนุญาตให้รับประทานหาระรอมได้

สอง การกลัวว่าจะเกิดภัยพิบัติรุนแรง

เกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกายหรืออาจทำให้สูญเสียอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดถือว่าเป็นภาวะจำเป็นขั้นต้นที่อนุญาตให้รับประทานสิ่งระดมได้ตามทัศนะของสามัมชัสัย ยกเว้นสามัมชัสัยบะลียที่มีความเห็นว่า ภาวะจำเป็นขั้นต้นที่อนุญาตให้รับประทานสิ่งระดมได้คือ ภาวะความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตเท่านั้นซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักฐานของบทบัญญัติ

สาม

การถูกข่มขู่บังคับจากผู้มีอิทธิพลที่สามารถดำเนินการตามคำขู่ได้จริงให้รับ รับประทานสิ่งระดมถือว่าเป็นภาวะจำเป็นขั้นต้นอย่างหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับตัวบท

สี่

การอนุญาตให้รับประทานสิ่งระดมในภาวะจำเป็นขั้นต้นมิได้มีเงื่อนไขว่าต้องรอให้ถึงเวลาตายหรือใกล้ตายแล้วจึงเป็นที่อนุญาตให้รับประทานสิ่งระดมเพื่อ ประทับชีวิต เพราะการรับประทานในขณะนั้นไม่มีประโยชน์อันใดอีก

ห้า

การอนุญาตให้รับประทานสิ่งระดมในภาวะจำเป็นขั้นต้นมิได้มีเงื่อนไขมีความ มั่นใจว่าภัยพิบัติเกิดขึ้นจริงอย่างแน่นอน โดยทั้งสามัมชัสัยมีความเห็นว่า เพียงความค่อนข้างมั่นใจว่าจะเกิดสิ่งดังกล่าวจริงก็ถือว่าเป็นภาวะจำเป็นขั้นต้น ที่ได้รับการอนุโลม เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถหยั่งรู้เหตุการณ์อนาคตและความในใจของผู้อื่นได้อย่าง แน่นนอน

หก

ความรู้เรื่องบทบัญญัติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบังคับใช้บทบัญญัติในภาวะ จำเป็นขั้นต้น

4.

การรับประทานสิ่งระดมในภาวะจำเป็นขั้นต้นเนื่องจากการละเมิด มีประเด็นความเห็นต่างที่เกี่ยวข้องดังนี้

หนึ่ง ลักษณะการวินิจฉัยบทบัญญัติจากหลักฐาน

ทั้งนี้ทั้งสองทัศนะต่างก็มีหลักฐานของบทบัญญัติเป็นที่อ้างอิง โดยทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดที่ประสพภาวะคับขันรับประทานสิ่งระดมเพื่อประ ทับชีวิตได้อ้างอิงหลักฐานและวินิจฉัยด้วยบทลักษณะความหมายตามลักษณะอักษร โดยตรงขณะที่ทัศนะที่ไม่อนุญาตกรณีดังกล่าวอ้างอิงหลักฐานและวินิจฉัยด้วยบทลักษณะการตีความ

สอง

สาเหตุการผ่อนปรนให้รับประทานสิ่งระดมในภาวะจำเป็นค้ำขัน
ทัศนนะที่มึความเห็นว่สาเหตุของการผ่อนปรนดังกล่าวคือ ความจำเป็นค้ำขัน
ซึ่งผู้ทีเคารพภักดี และผู้ที
ฝ่าฝึนบทยัญญัตมีลลทลทเทำเทียมกันในการทีจะได้รับการผ่อนปรน
ตราบโดทีประสภวเวจำเป็นค้ำขัน ส่วนทัศนนะที่มึความเห็นว่
สาเหตุของการผ่อนปรนคือ ภาวะจำเป็นค้ำขันโดยมีเงื่อนไขผูกพัน คือ
การเคารพเชือฟัง
จึงไม่อนุญาตให้ผู้ทีละเมดบทยัญญัตรับประทานสิ่งระดมเพื่อประทังชีวิตถึงแม้ว่
กำลังประสภวเวจำเป็นค้ำขัน ผู้มีลลทลทได้รับข้อผ่อนปรนตามทัศนนะนี้คือ
ผู้ทีประสภวเวจำเป็นค้ำขัน โดยทีเขาเป็นผู้เคารพภักดี เทำนัน

สาม

ทัศนนะทีอนุญาตให้ผู้ละเมดบทยัญญัตรับประทานสิ่งระดมเพื่อประทังชีวิตใ
นภาวะค้ำขันถึว่
เจตนารมณของการอนุโลมเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกบทยัญญัตอิสลามบังค้ำบใช้ขณะทีทัศนนะทีไม่อนุญาต ถึว่เจตนารมณของการอนุโลมเพื่อประโยชน์ของบทยัญญัต

สี่

ทัศนนะทั้งสองมึความเห็นต่างกันในกรอนุมานภาวะค้ำขันเนื่องจากการละ
เมดกับภาวะค้ำขันปกติ
ทัศนนะทีอนุญาตให้ผู้ประสภวเวค้ำขันโดยทีเขาละเมดรับประทานอาหารระดม
เพื่อประทังชีวิตอนุมานภาวะค้ำขันเนื่องจากการละเมดกับภาวะค้ำขันปกติด้วยสา
เหตุเดียวกันคือความจำเป็นค้ำขันจึงอนุญาตให้ผู้ละเมดดังกล่าวรับประทานอาหาร
ระดมเพื่อประทังชีวิตได้เพราะองค์ประกอบการอนุมานทั้งสี่มีครบ
ส่วนทัศนนะทีไม่อนุญาตให้ผู้ละเมดรับประทานสิ่งระดมไม่ยอมรับการอนุมานดังกล่าว
เนื่องจากการถูกบทยัญญัตบังค้ำบใช้มีบริบททีต่างกัน

ห่า การตีความหมายดาร์สลอส ﴿... ولا عاد...﴾ (غیر باغ و لا عاد...)

“...โดยมิใช่ผู้เสาะแสวงหาและมิใช่เป็นผู้ละเมด ขอบเขต...”
ทัศนนะทีอนุญาตให้ผู้ละเมดรับประทานสิ่งระดมเพื่อประทังชีวิตในภาวะจำเป็นค้ำ
ขันให้ความหมายว่
มิใช่การสร้างสถานการณเพื่อมึความชอบธรรมในการกินเพื่อความเอร็ดอร่อยตาม
อารมณและมิใช่การกินจนกระทั่งอิมจึงมิได้มีข้อห้ามใดสำหรับผู้ละเมดทีประสภ
วะจำเป็นค้ำขันซึ่งการอธิบายความหมายดังกล่าวเป็นทัศนนะของ
นักอธิบายอัลกุรอานส่วนใหญ่
ในขณะที่ทัศนนะทีห้ามมิให้ผู้ละเมดรับประทานอธิบายความหมายว่
มิใช่เป็นการสร้างสถานการณเพื่อให้มึความชอบธรรมในการรับประทานสิ่งระดม

และมีใช้การละเมิดทุกประการรวมทั้งการละเมิดในบริบทของอาหารจึงไม่อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะจำเป็นคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดรับประทานสิ่งระบอบเพื่อประทังชีวิตในสภาพดังกล่าว

5. สิ่งที่ยอนุญาตให้รับประทานในภาวะจำเป็นคับขัน

อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะจำเป็นคับขันรับประทานอาหารระบอบทุกชนิดที่สามารถประทังชีวิตยกเว้นเนื้อมนุษย์ ม้า สุนัข ฆาปิฮีย ฮัมบะลีย มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อดับกระหายหิวโหยถึงแม้ว่ามีความจำเป็นคับขันเนื่องจากเหล้าไม่สามารถดับกระหายได้

แต่ตามข้อเท็จจริงเหล้ามีส่วนประกอบหลายชนิด

แอลกอฮอล์สารอื่นๆโดยมีน้ำเป็นส่วนผสมหลักและมีปริมาณมากกว่าสารอื่นๆจึงสามารถดับกระหายได้โดยประจักษ์พยานยืนยันได้ว่ามีคนจำนวนหนึ่งดื่มเหล้าแทนน้ำเป็นเวลานานโดยที่ไม่ดื่ม น้ำทั้งนี้สาเหตุความเห็นต่างของข้อตัดสินบทบัญญัตินี้เป็นผลจากการรับรู้ลักษณะคุณสมบัติของเหล้าที่ต่างกัน ประสพการณ์การรับรู้จึงมีอิทธิพล

ต่อการให้ข้อตัดสินบทบัญญัติที่ไม่มีหลักฐานโดยตรงแจ่มแจ้ง

ส่วนการห้ามมิให้รับประทานเนื้อมนุษย์ไม่ว่าเป็นหรือตายเนื่องจากบัญญัติอิสลามไม่อนุญาตให้ทำลายมนุษย์เพื่อรักษาชีวิตตนเองและภัยพิบัติจะไม่ถูกขจัดด้วยภัยพิบัติเท่าเทียมหรือรุนแรงกว่า

อัลลอฮ์ ﷻ

ทรงยกเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ให้มีฐานันดรอันสูงส่งยิ่ง

พระองค์ไม่อนุญาตให้ลบหลู่เกียรติภูมิของมนุษย์และไม่อนุญาตให้ทำลาย เช่นฆ่า ยกเว้น กรณี ที่บทบัญญัติอิสลามกำหนด อัลลอฮ์ ﷻ

กล่าวเกี่ยวกับเกียรติภูมิของมนุษย์ไว้ว่า

(وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا) (الإسراء: 70)

ความว่า “ และโดยแน่นอน เราได้ให้เกียรติแก่ลูกหลานของอาดัม และเราได้บรรเทาพวกเขาทั้งทางบกและทางทะเล

และได้ให้ปัจจัยยังชีพที่ดีทั้งหลายแก่พวกเขา

และเราได้ให้พวกเขาดีเด่นอย่างมีเกียรติเหนือกว่าผู้ที่เราได้ให้บังเกิดมาเป็นส่วนใหญ” (อัล-อิสรออ, 17: 70)

พระองค์ทรงห้ามการฆ่าผู้อื่นโดยอธรรมไว้ว่า

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ۗ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطٰنًا فَلَا يُسْرِف فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا﴾ (إِسْرَاء: 33)

ความว่า “และพวกเจ้าอย่าฆ่าชีวิตที่อัลลอฮ์ทรงห้ามไว้
เว้นแต่ด้วยความเที่ยงธรรม และผู้ใดถูกฆ่าอย่างอยุติธรรม
เราได้ให้อำนาจแก่ผู้ปกครองของเขา
อย่าได้ล่วงเกินขอบเขตในเรื่องการฆ่า แท้จริงเขา (ผู้ถูกออธรรม)
จะได้รับความช่วยเหลือ” (อัล-อิสรออ, 17:33)

ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรี และมุสลิม ท่านเราะฮ์ลุกล่าวว่

((...فإن دماءكم وأموالكم وأعراضكم حرام عليكم...))

ความว่า “...แท้จริงชีวิต
และเกียรติของพวกท่านเป็นสิ่งต้องห้ามการละเมิด...” (บันทึกโดย
ฮะดีษเลขที่: 1739; และมุสลิม, ฮะดีษเลขที่: 4384) ทรัพย์สิน
อัลบุคอรี,

ข้อเสนอแนะ

1.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่าเกือบทุกประเด็นปัญหาว่าด้วยการรับประทานอาหารฮะรอมนั้นในภาวะจำเป็นมีความเห็นต่างกันของปราชญ์ฟิกฮ์
แนวปฏิบัติตามวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลาม
คือการอิงหลักฐานของบทบัญญัติและยอมรับฟังความเห็นต่างโดยไม่ทำให้ความแตกต่างเป็นชนวนไปสู่ความขัดแย้ง

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากวิจัยที่แล้วเสร็จเป็นการศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการรับประทานอาหารฮะรอมนั้นในภาวะจำเป็นขั้นในขณะที่ยารักษาโรคเป็นปัจจัยการดำรงชีวิตที่สำคัญยิ่งในปัจจุบันจึงเห็นควรรีให้มีโครงการวิจัยต่อเนื่องว่าด้วยเรื่องยารักษาโรคในบทบัญญัติอิสลามอีกต่อไป

บรรณานุกรม

- Al-'Ansariy, zakariya Bin Muhammad. 1885. Fath Al-Wahab Bisharminhaj Al-'Tullab. (فتح الوهاب بشرح منهاج الطلاب) Beirut Lebanon :Dar Al-Katub Al-'Ailmiyah.
- Al-Dardir, Ahmad Bin Muhammad.n.d.Al-Shar Al-Saghir (الشرح الصغير). Beirut Lebanon : Dar Al-'Maarifah.
- Al-Dusuqiy,shamsuddinArafah. 1994.Hashiyah Al-Dusuqiy(حاشية الدسوقي). Beirut Lebanon: Dar Al-'Fikr.
- Al-'Hamawiy, Ahmad Bin Muhamman. 1871.Hashiyah Al-'Hamawiy(حاشية الحموي).Istanbul Turkey : Al-'Matbaah Al-'Aamirah.
- Al-'Jassas, Ahmad Bin Ali. 1995.Akam Al-'Quran (أحكام القرآن).Beirut Lebanon. Dar Al-'Kutub Al-'Ailmiyah.
- Al-'Jurjaniy, Ali Bin Muhammad. 1998. Al-Taarifat (التعريفات). Beirut Lebanon: Dar Al-Kitab Al-'Arabiy.

- Al-'Kasaniy, Abubakr Bin Suaud. 1997. **Badaaih Al-Sanaaih fi Tartib Al-Sharaaih** (بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع). Beirut Lebanon: Dar Aihya Al-Turath Al-'Arabiy.
- Al-'Maqdisiy, Abdullah Bin Muhammad. 1995. **Al-'Mughniy** (المغني). Cairo Egypt: Hijlittibaaah.
- Al-'Mardawiy, Ali Bin sulaiman. 1997. **Al-'Ainsaffimaarifah Al-Rajih min Al-'Khilaf Ala Madhhab Al-'Imam Ahmad Bin Hanbal** (الإِنصاف في معرفة الراجح من الخلاف على مذهب الإمام أحمد بن حنبل). Beirut Lebanon: Dar Al-Kutub Al-'Ailmiyah.
- Al-'Nawawiy, yahya Bin sharaf. n.d. **Al-'Majmua** (المجموع). Beirut Lebanon: Dar Ihya Al-turathh Al-'Arabiy.
- Al-' Pairuz, Abadiy Muhammad Bin Yaaqub. 1987. **Al-'Qamus Al-'Muhit** (القاموس المحيط). Beirut Lebanon : Muaassasah Al-Risalah.
- AL-'Qurtubiy, Muhammad Bin Ahmad. 1997. **Al-'Jamia Li Ahkam Al-'Quran** (الجامع لأحكام القرآن). Beirut Lebanon: Dar AL-'Kutub Al-'Ailmiyah.
- Al-Tabariy, Muhammad Bin Jarir. 1997. **Jamia AL-'Bayan fi Tahwil Al-Quran** (جامع البيان في تأويل القرآن). Beirut Lebanon: Darul-'Kutub Al-'Ailmiyah.
- IbnManzur, Muhammad Bin Mukarram. 1997. **Lisan Al-Arab** (لسان العرب). Beirut Lebanon: Dar Ihya Alturath Allslamiy.
- IbnMuflih, Ibrahim Bin Muhammad. 2000. **Al-'Mubdia fi shar Al-'Maqnia** (المبدع في شرح المقنع). Beirut Lebanon: Al-'Maktab Al-'Islamiy.
- Muslim Bin Al-'Hajjaj, 1994. **Sahih Muslim** (صحيح مسلم). Beirut Lebanon: Dar Al-'Maarifah.